

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Shoftim

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5565 [1804/1805]

07

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9656

בַּחַת בִּיד עֵבֶדְךָ אֶת־הַתְּשׁוּעָה
הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְעַתְדָה אֲמוּנַת
בְּצִמָּה וּנְפִלְתִי בֵּית הָעֵרְלִים :
(יט) וַיִּבְקַע אֱלֹהִים אֶת־הַמֶּסַחֵשׁ
אֲשֶׁר־בְּלֶחִי וַיֵּצֵאוּ מִמֶּנּוּ מַיִם
וַיִּשֶׁתּוּ וַחֲשָׁב רִחוּ וַיִּחַי עַל־פְּנֵי
קָרָא שְׁמָה עַיִן הַקּוֹרֵא אֲשֶׁר
בְּלֶחִי עַד הַיּוֹם תְּזֶה : (ס) וַיִּשְׁפֹּט
אֶת־יִשְׂרָאֵל בְּיָמָיו פְּלִשְׁתִּים
עֶשְׂרִים שָׁנָה : : שׁו
מז (א) וַיִּלְכֵד שְׁמִשׁוֹן עִתְדָה
וַיֵּרֶא־שָׁם אִשָּׁה זֹמַת וְנָכָא
אֵלֶיהָ : (ב) לְעֹתוֹתַי לֵאמֹר בָּא
שְׁמִשׁוֹן הַמָּה וַיִּסְבּוּ וַיֵּאָרְכוּ
כָּל־בְּלִילָה פִשְׁעָה הָעִיר

ואמס הינמ קנעכטע דיון גראסן זיג פֿר
לדון אונד מן, זאלל איד פֿאר דורשט
ואומקאמן אונד דען אונבעשניטן אין
דיא הענדע פֿאלק (יט) דאשפאלטטע
גאט, דיא מערוח ארטיגע העחלונג צו
לחי, עם פֿלאס, ואסר הדוים, ער
טראנק ער האלטע זיך ווידר, אונד
ווארד ערקוויקט. דרום נענטע מאן זיא,
דיא קוועלע דעם אונדעכטיגן אין לחי,
בזאויף דען הייטיגן טאג (כ) שמשון
האטע דאן דיפטרסט גפֿהרט איבר
ישראל, אין דען צייטן דער פֿלשתיים
(ד) דא דיזע איבר ישראל זיא אבר
מאכט האטן) צוואנציג יאהרע
מז (א) שמשון רייזטע איינסט נאך
עודה, דא גפֿיל איהם איינע גאסט
ווירטין, אונד ער קאם צו איהר.
(ב) אלס דען עותים גוואנט וואורדע :
שמשון אינט, הוהער גקאמן; דא
גאנגן זיא באלד (און דעה שטאט)
הרום באלד לויערטן זיא איהם אויף,

ויהחשנו ויתרשי

אם באור

(יט) אם המכתש - גומא שהם יופכת בה עשוי
כמין מכתש - עין הקורא - מניין שבה עליו הונחת
קורתא של ס' : :
מז (ג) לעותוס לאמה - לחכמי גוים נאמר :
ויתקראו - כהנו גמטן במסיקה : (א) ויסעם -
וישקרו

(יט) אם המכתש אשר בלתי, ר' לוי אמר
המקום ההוא שמו לתי, ורבנן אמרי המקום
ההוא מכתש שמו, ר' חנא בר כהנא ור' נרכיה
בשם ר' אליעזר מלמד שברא לו הקב"ה מעין
מנין סיניו (כ) ופירשו המפרשים כרבנן
שמכתש שם מקום דומה למכתש, וכן מנאנו לו
אח הלינו יושבי המכתש (כפניה ח' י"ח), וכן
פרגמתי. על כן קרא, ת' לתקרא, כונתו שהו' יין
הפעלים שלא נכ' אס טועלם. עין הקור'
עין שמן אשר קרא לה' (כ) בימי פלשתיים, הימים
אשר היו פלשתיים מושלים בישראל.
מז (א) וירא, עיין מ' לעיל י' ד פסוק א' - אשה
זונה, עיין ביהושע (ב' א') (ב) לעותים
לאמר, כת' אחזקו לזימור, ויתכר עלת הונד,
והנה לא ידעו בלזיה בית כאסף, ואיפא
ימנאוהו, כי אלו ידעו היו כסניס על הנית
להרנו בנאתו. לכן סכנו את העיר

מכלל יופי

ואור, וחומר מן חומרי משקל א' בשקל קדש חודש, וחמורתים מן חמורה בעקל
דבורה חגורה : (יט) המכתש, גומא אשר רהשן שוכב בה עשוי כמכתש וכת'
כסא דכלועא : עין הקורא, כתרגומו עינא דאתיהיביה בצלוחא דשמשון :
יו (ב) ויתחדשו

אִים שְׂטֵאט טָאָהרע, דִּיא גאַנצע נאַכט ;
 דאבייא בעאַכאַכטעטן זיא דִּיא גאַנצע
 נאַכט דִּיא מעגליכסטע שטיללע , אונד
 דאַכטן : בִּז דער מאַרגן לִיכטעט ,
 האבן וויר איהן שאַן אומגבראַכט .
 (ג) שמשון שלִיף בִּז מיט־נאַכט, שטונד
 דאַן אום מיט־נאַכט אויף , ערגריף דִּיא
 טירן־רעס שטאַט טָאָהרס , אונד ביידע
 פּפֿאַסטן , בראך זיא זאַטט רעס ריגל
 אויס , נאַם זיא אויף דִּיא שולטר , אונד
 טרוג זיא וועג , אויף רען גיפּפֿל רעס
 בערגס , דער פֿאַר חֶבְרוֹן ליגט .
 (ד) נאַכהער ליבטע ער איינע פֿרויא
 אים גרונדע שורק , דערן נאַמן דלילה
 וואר . (ה) צו־דוֹר קאַמן דִּיא אַבְרוֹדער
 פּלשתיים דִּיערויף , אונד שפּראכן :
 ברעדע איהן , אַונד זיהע וואַרין זיינע
 גראַסע שטערקע כּשטעהט , ווּיא זוֹר
 איהם בייא קאַמן , אַונד איהן בינרן
 קענטן , דאַם ער אָהנמעכטיג ווערדע .

וויר

ב א ו ר

נתן

וַיַּחְרְשׁוּ כָּל־הַלֵּילָה לְאֹמֶר
 עַד־אֹר הַבֶּקֶר וַהֲרַגְנֵהוּ ;
 (ג) וַיִּשְׁכַּב שִׁמְשׁוֹן עַד־חֲצִי
 הַלַּיְלָה וַיִּקַּם בַּחֲצִי הַלַּיְלָה
 וַיַּיָּאֲחוּ בַדְּלָתוֹת שַׁעַר־הָעִיר
 וּבִשְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וַיִּסַּעם עִם־
 הַבְּרִיחַ וַיִּשֶׂם עַל־כַּתְּפָיו וַיַּעֲלֶם
 אֶל־דַּאֵשׁ הָהָר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי
 חֶבְרוֹן : (ד) וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן
 וַיָּאֵהֱבֵ אִשָּׁה בְּנַחַל שׁוֹרֵק וַיִּשְׁמָה
 דְּלִילָה : (ה) וַיַּעֲלוּ אֵלֶיהָ סַרְגֵי
 פְּלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ לָהּ פְּתִי אֹתוֹ
 וְרֵאֵי בַמָּה כַּחוֹ גְדוֹל וּבַמָּה נוֹכַח
 לוֹ וַאֲסַרְגְּוֹהוּ לְעַנּוֹתוֹ וַאֲנַחְנוּ

לו בשער העיר , מן יצוא לצאת את העיר ,
 והקרה אלהים שנת אל השער צעת שהיו
 העזים פונבים את העיר , ובעם כל הלילה
 רוב הלילה . ויחחרשו , שתקולא עשודכר
 סון מהכוכב , ואף זאת , ר"ל הסיכוי והמארב ,
 לא עשו ברעש כדי שלא ירגיש שמסן בדבר
 וישמר מהם . עד אור , פעל עבר לגזרת
 פֿעוֹל . (ג) ויסעם , ויעקדם ממקומם ,
 והוא פעל יוצא מהקל . וכן ויסע את יתד
 הארץ

העיר , כלומר נסעו בתוך רחובות העיר ,
 אולי יראוהו . ויארבו בשער , אין לומר
 שהעמידו מארב בשער העיר , אשר יעמוד שם
 ולא יסור עד שאתו את שמסן , כי מהכתוב
 נראה שלא עמד שם איש בהסיעו את דלתות
 השער , ולא יתכן לומר שעזבו את משמרתם
 והלכו להם , אלא פי' הכתוב כך : בשמעם כי
 בא שמסן הנה , ולא ידעו באיזה בית נאסף ,
 השתדלו לתפשו באופן , שפעם סבבו ברחובות
 העיר , מן ימצאוהו הולך לתומו , ופעם ארבו

מ כ ל ל י ו פ י

מז (ב) ויחחרשו , כתרגומו ושתיקו כל ליליא כלומר הלכו כד בשחיקה שעשו
 עצמם , כחרשים שלא ירגיש בהם שמשון : (ג) ויסעם , ויסע עצמם ועם
 הבריות כי לא נמצא ממנו מפועל הקל יוצא כ"א כוּדֵר , וכן ויסע את היתד הארץ עם
 היתד , או יהיו אלה השנים פועלים יוצאים , והאחרים עומדים : (ה) נתן לו ,
 איתן מהקל בפ' תת שלא כמנהג לגז' פֿעל , ובמכלל והראוי בסגנו' ל : (ז) חרכו
 מהבנין

נתן לך איש אלה ומאה כסף :
 (ו) ותאמר דלילה אל-שמשון
 הגידה נא לי במה כחה גדול
 ובמה תאמר לענותה :
 (ז) ויאמר אליה שמשון אמר
 יאמרני בשבעה יתרים לחים
 אשר לא-הרבנו וחליתי והייתי
 כאחד האדם : (ח) ויעלו-לה
 סרני פלשתים שבעה יתרים
 לחים אשר לא-הרבנו ותאסרהו
 בהם : (ט) והארב יושב לה
 בחדר ותאמר אליו פלשתים
 עליך שמשון ויגהק את היתרים
 באשר יגהק פתיל-הנעורת
 בהריחו איש ולא נודע פחו :
 (י) ותאמר דלילה אל-שמשון

וויר געבן דיר זאראן יערד , טווענד אונד
 הונדרט שקל זילבר . (ו) דא שפראך
 דלילה איינסט צו שמשון זאגע מיר דאך ,
 ווארויך איזט דיינע שטערקע זאן גראם ?
 וואמיט מיסטעסט דוא גבונדן ווערדן ,
 דיך אונמעכטיג צו מאכן ?

(ז) שמשון אנטווארטעטע איהר :
 ווען מאן מיך בענדע , מיט זיבן פרישן
 זילן , דיא נאך ניכט טראקען גווארדן ,
 זאן ווערדע איך שוואך , אונד ווערע וויא
 איין אנדרער מענש . (ח) דיא פלשתים
 בראכטן איהר זיבן פרישע זיילע , דיא
 נאך ניכט טראקען גווארדן , זיא באנד
 איהן דאמיט . (ט) (אין איינס נעכט
 צימר , האטע זיא לייטע פֿרשטעקט)
 אונד שפראך : פלשתים קאמן אייבך
 דיך שמשון ! דא צערריס ער דיא זיילע ,
 וויא איינע פֿאן העגע גמאכטע שנור צער-
 רייסט ! ווען זיא פֿייער ריכט , אָהנע
 דאס מאן דאבייא , איינע אנשטרענגונג
 מערקטע . (י) דא שפראך דלילה :
 זיהע ! דוא האסט מיך הינטרגאנגן , מיר
 לעגן

הנה התלת בי ותדבר אלי רשי

כובים באור

ויעקב ממקום : (ו) יתרים . חבלים הקים :
 (ט) ולא נודע כמו . לא הוצרך להתחזק כמתקן
 לוחם
 לחים העשויים מפשתן או מקנבוס להיותן לחים חזיבים , אבל ר"ל על שבטים , ובאמרו
 יתרים שכן עושין מן השבטים חבלים בעודן לחים . גרמון לפ"ז לתרגם (זיילע אויס
 פרישט באסט) . ואחרים פירשו מענין כוכני חגס על יתר (תהלים י"א ב') ותרנונו
 (זעהקן) . (ט) פתיל הנעורת , פי' רד"ק צארשים , מה שמכער ומנפץ מתקן הפשתים
 מזוכני יקרא כעורת , וכן והי' המסון לכעורת (ישעי' ח' ל"א) וזה הנקרא בל"א (הענע) ,
 והקושים הנעשין מענה יתקו מהרה . ולא נודע כמו , לא הוצרך להתחזק בנתקו אותם
 (ד"י)

מכלל יופי

מהבתיך שלא נזכר שם פועלו מהרגוש : וחליתי , כתרגו' ואהלש : (ט) פתיל ,
 חוט כפול ושזור : בהריחו , ע"ד הרחבה כלומר בהרגישו : (יא) עכחים , יתרים
 עשויים

לִיגֹן פֶּאֶרְגוֹאֲנִט אֶבֶר אִיפֶשׁ וְאֲנֵע מִיר
 דֶּאָךְ וְאֲמִיט מֵאֵן הִקְדִּיבִינְךָ קִעֲנֵי אֲנִי
 (יא) עַד אֲנִטוּ וְאֶהֱטַעֲטַע וְיִוּעֵן מֵאֵן מִיךָ
 בַּעֲנֵבֶע וְיִמִּיט נִייעֵן שְׁטֵרִיקֵן דִּי דוּא נֵאָךְ
 בִּז קִינֵב אִרְכִּיט גִּבְהוּיבֵט וְוֹאֹהֲדֵךְ זֶא
 וְועֵרע אִיךְ שׁוּאָךְ אֹנֵב וְיִיא אֹיֵן אֲנֵר רַעֲרֵ
 מַעֲנֵשׁ (יב) דְּלִילֵה נֵאֵם נִימֵעֵשׂטֵהִיקֵעֵן
 בִּאֲנֵה אִיהֶן דֶּאֱמִיט אֹנֵדֵהִי זֶא פִּלְשְׁתוּם
 אִיבֵר פֶּאֶלְלֵךְ הִקְדִּיבִי אִיזִין אִוִּיפִלְוֵעֵרֵעֵר זֶאֲס
 אִיךְ אִינֵם נַעֲבֵנְצִמֵהֵה (יג) חִיטֵּעֵה וְיִיא
 פֶּאֶן נִימֵן אֶהֱמַעֵן וְוֹא פֶּאֶרְדֵּךְ (יד) דֵּא
 שְׁפֵרֵאךְ דְּלִילֵה בִּז שְׁמִשׁוֹן הִיבִיבֵהֵעֵה
 הֶאֱסֵט דִּוּא סִיךְ הִינְטֵר גֶּאֲנֵן אֹנֵד מִיר
 לִיגֹן פֶּאֶרְגוֹאֲנִט אֶבֶר וְאֲנֵע מִיר אִיט
 עֵרְנֵסֵט וְיִיא קֵאנְסֵהֵוּא גִבְוִנְדֵן וְועֵרֵדֵן ?
 דֶּאֲרוֹרֵךְ אֲנִטוּ וְאֶרְטַטַעֲטַע עֵה אִוִּהֵה
 וְועֵן אִיזִיבֵהֵה וְועֵן אִיזִיבֵהֵה

כּוֹבִים עָתָה הִגִּידָהּ נָא לִי בְּמָה
 תֵּאָסְרֶנּוּ (יא) וַיֹּאמֶר אֵלָיָה אִם־
 אֲסוּר יֵאָמְרוּנִי בְּעֵבְתֵיהֶם הַרְשִׁים
 אֲשֶׁר לֹא־נַעֲשֶׂה בָּהֶם מְלָאכָה
 וְהִלִּיתִי וְהִיִּיתִי כְּאַחֵר הָאָדָם :
 (יב) וְהִתְקַח דְּלִילָה עֵבְתִים
 חֲרָשִׁים וְתֵאָסְרֵהוּ בָּהֶם וְתֵאָמֵר
 אֵלֵיהֶם פְּלִשְׁתִּים עָלֶיךָ שְׁמִשׁוֹן
 וְהֵאָרֵב יָשֵׁב פֶּחָדֵר וַיִּנְתְּקֵם
 מֵעַל זִרְעוֹתָיו כַּחוֹט : (יג) וְתֵאָמֵר
 דְּלִילָה אֶל־שְׁמִשׁוֹן עַד־הֵנָּה
 הִתְלַת בִּי וְתִדְבֹר אֵלַי כּוֹבִים

הגידה לי במה האסר ויאמר אליה

כאור רש"י

(יא) עַד אֲנִטוּ וְאֶהֱטַעֲטַע וְיִוּעֵן מֵאֵן מִיךָ
 (יב) דְּלִילֵה נֵאֵם נִימֵעֵשׂטֵהִיקֵעֵן
 (יג) חִיטֵּעֵה וְיִיא
 (יד) דֵּא

(יא) עֲכוֹתִים חֲבִלִים נְסִיִּים
 (יג) מַחְלָפוֹת קִיבּוֹת הַמַּסְכֶּת פִּירֵי
 עֵץ שֶׁהֵרְדִי מִיֶּסֶד בִּז אֵת הַשֵּׁתִי וְאֵסֵהֵעֵן
 אֶתְנִיבֵלֵי אֵל בִּלְעֵז וְהִיא עֲגִסְוִבֵלֵעַ בִּלֵּא
 (וְעֵבֵר גִּוִּים) וְלִשׁוֹן מַסְכַּת אֹרְטוּרֵהֶם בִּלְעֵז
 הַשֵּׁתִי נִקְרָאִים מַסְכַּת כִּי הֵם הַמַּסְכִּים וְהַסּוֹכְכִים
 הֵיא הַמַּסְכֶּת הַמְּסוּכָה שֶׁהִמְלִיחַ בְּנִרְחֵהּ מִן
 גֵּם כִּנֹּר מִנְחֵטֵשׁ הֵעֵן מִנֹּר אִוְרִיגִים (ש"א י"ז)
 אֶכְסֵפֶל דְּמַשְׁתִּיתֵהּ וְכִינֹר גִּוִּים עַל הַבֵּן הַמִּזְכֶּה
 מַסְכַּת הַמִּזְכֶּה נִפְסוּ אֶל־אֲחֵרֵי מִרְגָּם מַשְׁתִּיתֵהּ
 מִסְרָק (דַּעַר קֵאֵס) לְפִי שֶׁהוּא מְדִבּוּק מוֹטִי הַשַּׁעֵר
 יְדוּעֵבִי גֵם מִסְרִיךְ הֵיא וְכִפְרֵהּ בְּמַעֲלֵה הַחֲרוּגָה
 יִתְעַרְבוּ זֶה בָּזֶה וְעוֹר מֵה טַעַם עִם הַמַּסְכַּת
 נָרָה שֶׁהוּא מְרִיץ אֹרְמַסְהִי וְהֵנָּה בִּאֲמִית אִי אֶסְפֵּר
 לַעֲמוּד עַל כּוֹנֵת הַמְּלִיחֵה הַזֶּה עַל לִכְוֵן וְכֵל

מכלל יופי

עֵשִׂים מִג' חֲבִלִים שֶׁהֵם חֻקִּים : (יג) מַחְלָפוֹת קוּצוֹת
 פְּלוֹט אֵשׁ בִּלְעֵז וְנִקְרָאוּ כֵן לְפִי שֶׁהֵם דּוֹמִים לְסִבְיָנִים
 וְעֵשִׂים אֹרְמַסְהִי כֵן לְפִי שֶׁיְבִיאֵם חֲלָף וְתִמְוֵרָה
 תִּי כו"ר לֵאמֹר קוּצוֹת רֵאשׁוּ עִם הַיְרִיעָה וְיִהְיוּ אֲרוּגִים
 זֶאֲחֵ"כ לַחֲקִיעַ הִיתָד שְׁלֵא יִתְגַלְגַּל עֲמוּד הָעֵץ
 שְׁמִקְפִּלִים בִּז הָאֲרוּגֵי עֲמוּד בַּחוּץ שְׁלֵא

ווען הוא דיא זיבן לאקן מייגס הויפט
 הארם אין דעם גוועכע מיט איינוועכסט .
 (יד) אלס זיג דען האקן איינגלעגט
 האטען שפראך זיא : פלשתים איברפאלן
 דיק שמשון ! דא ריס ער דען וועברנאגל
 אנט , זאמט דעם גוועכע . (טו) נון
 שפראך זיא : זוא קאנט דוא נאך זאגן :
 זאך ליבע דיק ? א , דיון הערץ איזט
 גיכט בייא מיר ! דאז איזט נון דרייא
 מאל דאס דוא מיך הינטרנאנגן האסט ,
 אונד מיר גיכט אנפטררוועט , וואדורך
 דינע שטערקע זא גראס איזט .
 (טז) אלס

באור

אשר נחשוב וכדבר מהם , אינו אלא כפי אומד
 דעמינו , אחרי שהדברים אשר יזיר עליהם לא
 נודע לנו . אף אם ידענו סיודועל חלקי כלי
 האורג . מ"אין ספק שלא היו חלקי הכלי הזה
 שבימינו , ואין לשפוט מה על זה . ואין למתרגם
 לעשות דבר כ"א להטות א' בלעת היותר מקובל
 ומוסכם עם הוראות שרשי המלות , ובחתי
 אני נדעת ד"ק שוכרתי . לדעתו נקרא כן הסדן
 או הכנר שמכסיס בו על המטה . ובחן היתה עדיין
 המסכת במקו' שהיו אורגים אותה ולא נשלים
 מעשיה , ובכון לפי זה מלת עם , פי' תארגו
 עזרי עם הסדן אשר החילות לעשות ולא כלית , כי
 לפנים היתה המלאכה הזאת מעשידי נשים ,
 ונעמי' צפ"ל בית , ולא היתה מלאכה מיוחדת
 לאנשים מיוחדים כמו בימינו : (יד) וראקע
 ביתד , כ"א ד"ק * שלא יתגלגל העץ אשר
 מקפלין עליו הארג , ויעמוד בחזק שלא יוכל
 לזוז , ואין ספק שהאורג' בימים הקדמונים
 ההם , תקעו את העץ ביתד מיוחד למען
 לא יתגלגל . אולם בכלי האורגים שלטו קטוע
 ווי (האקן) ובקנה העץ שמקפלין עליו
 הארג , אופן קטן וחריבין על שליו סביב ,
 וכשמניחין הו' באחד מהחריבין לא יתגלגל
 העץ . ואין כוונת הכתוב להודיע שתקעה
 היתד , כי אין זה מהצורך להודיע , שאי
 אפשר לארג בלעדי זאת ; אלא אומר ,
 כאשר כלתה לעשות את דבר שמשון , אז
 ותאמר כו' , כי תקיעת היתד היא המעשה
 האחרונה , אחרי הקבל את הארג סביב
 העץ . יחד הארג , לדעת ד"ק הארג הוא
 העץ הנזכר שמקפליס עליו הארג , ולפי
 זאת היתד הו' שוכרתי . ושמשון נהגל
 לאמן כמו , הסיע את היתד ממקומו ,
 ועל ידי זה נתגלגל המנור , והוא
 במשכו הסיע גם את המסכת

מכלל יופי

יובל לזוז והוא עשהה כן , ובלע זקו' ול"ה
 טו' לא : (יד) הארג , שם כלי האורג
 שמקפל בו הכנר לפניו בארגו , וחמר הנסמך
 ר"ל היותר יחד הארג , או בא בסמיכות
 עם ה"א הידיעה , כמו הלשכות הקודש ,
 והדומי' לו , וכן נקרא הכלי שמקפל בו
 האורג הכנר לפניו , יחד ובא בה"א
 הידיעה עם הסמיכות : ואת המסכת , ענינו
 ההסתר והכסוי והוא שם לבגר שמכסי'
 בו על המטה , ואשר את היתד הארג ואת
 המסכת

Handwritten note in Hebrew script:
 # יתד היתד הארג ואת המסכת

אליה אמרתי אהרני אהרשבע
 מחלפות ראשי עמדה מסכת :
 (יד) והתקע ביתד ותאמר אליו
 פלשתים עליה שמשון וייקץ
 משנהו ויסע אהריתד הארג
 ואת המסכת : (טו) ותאמר
 אליו איך תאמר אהריתד ולפך
 אין אחי זה שלש פעמים התלת
 בי ולא התגדתי לנו בפמה בכה

גדולו אפי
 רש"י
 ביום , וכן פי' רש"י שבת קכ"א ע"ב (ב) ולשון מסכת
 אורשו' דא בלי' (ב) כל"ה פלשתים , אכנז' (טו) :
 (טו) ותאמר

האורג . מ"אין ספק שלא היו חלקי הכלי הזה
 שבימינו , ואין לשפוט מה על זה . ואין למתרגם
 לעשות דבר כ"א להטות א' בלעת היותר מקובל
 ומוסכם עם הוראות שרשי המלות , ובחתי
 אני נדעת ד"ק שוכרתי . לדעתו נקרא כן הסדן
 או הכנר שמכסיס בו על המטה . ובחן היתה עדיין
 המסכת במקו' שהיו אורגים אותה ולא נשלים
 מעשיה , ובכון לפי זה מלת עם , פי' תארגו
 עזרי עם הסדן אשר החילות לעשות ולא כלית , כי
 לפנים היתה המלאכה הזאת מעשידי נשים ,
 ונעמי' צפ"ל בית , ולא היתה מלאכה מיוחדת
 לאנשים מיוחדים כמו בימינו : (יד) וראקע
 ביתד , כ"א ד"ק * שלא יתגלגל העץ אשר
 מקפלין עליו הארג , ויעמוד בחזק שלא יוכל
 לזוז , ואין ספק שהאורג' בימים הקדמונים
 ההם , תקעו את העץ ביתד מיוחד למען
 לא יתגלגל . אולם בכלי האורגים שלטו קטוע
 ווי (האקן) ובקנה העץ שמקפלין עליו
 הארג , אופן קטן וחריבין על שליו סביב ,
 וכשמניחין הו' באחד מהחריבין לא יתגלגל
 העץ . ואין כוונת הכתוב להודיע שתקעה
 היתד , כי אין זה מהצורך להודיע , שאי
 אפשר לארג בלעדי זאת ; אלא אומר ,
 כאשר כלתה לעשות את דבר שמשון , אז
 ותאמר כו' , כי תקיעת היתד היא המעשה
 האחרונה , אחרי הקבל את הארג סביב
 העץ . יחד הארג , לדעת ד"ק הארג הוא
 העץ הנזכר שמקפליס עליו הארג , ולפי
 זאת היתד הו' שוכרתי . ושמשון נהגל
 לאמן כמו , הסיע את היתד ממקומו ,
 ועל ידי זה נתגלגל המנור , והוא
 במשכו הסיע גם את המסכת

(טו) אלם זיא איהן נון מיט איהרן רעדן, טעגליך פלאגטע, איהן זאָ קוועהלטע, דאס ער פֿאַר אַומוהט רהעטע שטעדכן מעגן; (יז) דא טאהט ער איהר זיין גאנצעס רהערץ אויף, שפראך: קיין שעערמעכר איזט אַוויף מיין רהויפט גקאַסן, איך בין איין ענטהאלטזאמר גאַטס, פֿאַן מוטרהלייבע אן. שניטע מאן מיר דיא הארע אב, זאָ וויכע מיינע שטערקע פֿאַן מיר, איך ווערע דאן אונ-טעכטיג, אונד אללן מענשן גלייך.

(יח) נון מערקטע דלילה, דאס ער איהר זיין גאנצם הערץ געפֿנט. זיא שיקטע הין, ליס דיא אַכרון דער פלשחים רופֿן, אונד איהגן זאָגן: קאמט נונמעהר הערויף, ער האָט מיר אלללם אַפֿני הערציג גוזאַגט. דיא אַבערן דער פלשחים גינגן צו איהר הינויף, אונד בראַכטן דאַן (פֿרשפראַכע) געלד מיט. (יט) זיא שלעפֿרטע איהן איין, אויף איהרעם שאַסע, ריף דען (כשטעלטן) מאָן, ליס איהם דיא לאַקן ווינס הויפטהאַרם אַב-שניידן פֿינג אן איהן צו שוועכן, אונד ענדליך וויך זיינע שטערקע פֿאַן איהם.

(כ) זיא ריף: פלשחים איכרפֿאללן דיך

באור

המסכת • (טו) ותאלצהו, מן הכבד, ונפל הדגש להקל, וענינו כתי"ודחקתיה ודחקצור כפא לעות, עיין (לעיל י"ט"ו) • (יח) וחרא, ככריס דברי אמת (רש"י) • (יט) לאיש, המגלח, ופי' ותגלח ניתה לו שגלח, והוא יוכל לשלישי (רד"ק) • ותחל לענותו, שע"פ שהי' יטן הרגיש בעלמו עטי וחלוש בגלחה אותו (מהר"ל) • (כ) ואנער,

גדול: (טו) ויהי כרהציקה לו בדבריה כל הימים ותאלצהו ותקצר נפשו למות: (יז) ויגדל לה את כל לבו ויאמר לה מורה לאעלה על ראשי כי נזיר אלהים אני מבטן אמי אם גלחתי וסר ממני כחי וחליתי והייתי ככל האדם: (יח) וחרא דלילה כיהגיד לה את כל לבו ותשרח ותקרא לסרני פלשחים לאמר עלו הפעם כיהגיד לה (ליק) את כל לבו ועלו אליה סרני פלשחים ויעלו הכסף בידם: (יט) ותישננהו על ברפיה ותקרא לאיש ותגלח את שבע מחלפות ראשו ותחל לענותו ויסר כחו מעליו: (כ) ותאמר פלשחים רשי עליך

(טו) ותללכו • דוחקתו ואין לו דמיון • (יח) ותחל דלילה כיסגיד לה • ככרין דברי אמת • (יט) ומקרא לאיש • לשלושן של סרנים • (כא) ויורידו

המסכת, כי עדיין היתה המסכת במקום שהיו אורגין אותה והכל הסיע: (טו) ותאצהו עקר הלמ"ד להרגש, ופי' ותחלצהו כהפוך וחלופ: (יח) כי הגיד לה, כתיב, וקרי לא, והכתיב דברי השליח שאמר לסרני פלשתו והקרי דברי שצוחה לשר"יח: (יט) לאיש כו' או לקחה היא המספרו' מיר האיש וגלחה אותו: (כ) ואנער,

מכלל יופי

המסכת, כי עדיין היתה המסכת במקום שהיו אורגין אותה והכל הסיע: (טו) ותאצהו עקר הלמ"ד להרגש, ופי' ותחלצהו כהפוך וחלופ: (יח) כי הגיד לה, כתיב, וקרי לא, והכתיב דברי השליח שאמר לסרני פלשתו והקרי דברי שצוחה לשר"יח: (יט) לאיש כו' או לקחה היא המספרו' מיר האיש וגלחה אותו: (כ) ואנער, ת"י

ג. י. א.

אונורם לאגדס , דער זא פילע דער
 אונוריגן ערשלאגן . (כה) אלס זיא גון
 וואהל צו מוהטע ווארן , שפראכן זיא :
 רופט שמשון , דאס ער אונס קורצווייל
 מאכע ! מאן האלטע שמשון אויס דעם
 גפענגניסע , אונד ער מוסטע איהן קורצ
 ווייל מאכן . אלס מאן איהן צווישן דיא
 זיילן שטעלטע ; (כו) שפראך ער צום
 קנאכן , דער איהן פיהרטע : לאס מיך
 לאז , מאכע דאס איך דיא זיילן גרויפן
 קענע , ווארויף דאז הויז רוהט , דאמיט
 איך מיך דאראן הינלעהנע . (כז) דאז
 דהויז וואר פאלל מאנס אונד פרויענס
 פערזאגן , וואדונטר אללע אברן דער
 פלשחים זיך בפאגן , אונד אויף דעם
 דאכע ווארן , ביא דרייא טויענד מאנס
 אונד פרויענס פערזאגען , דיא דען שפאס
 מיט שמשון מיט אנוואהן . (כח) גון
 דיף שמשון צום עוויגן , אונד שפראך :
 א גאט

וואשר הרבה את חללינו ;
 (כה) ויהי כי טוב (כטוב ק') לבם
 ויאמרו קראו לשמשון וישחק
 לנו ויקראו לשמשון מבית
 האסירים (האסורים ק') ויצחק
 לפניהם ויעמדו אורו בין
 העמודים : (כו) ויאמר שמשון
 אל הגער המחזיק בידו הניחה
 אותי והימשגי (והמישגי ק') את
 העמדים אשר הבית נכון
 עליהם ואשען עליהם :
 (כז) והבית מלא האנשים
 והנשים ושמה כל סרני
 פלשתים ועל הגג פלשת
 אלהים איש ואשרה הראים
 שמשון אל יהוה ויאמר אדני
 יהוה

באור

רש"י

(כה) ויצחק לנו , בראותינו את אויבינו
 בידינו , עושים בו את כל אשר נחפז ,
 ומעלזנה כליותינו . או שחוו לראות מעשיו
 ותנועותיו , כי תנועות איש עור יביא לפעמים
 את רואיו לידי חסד , וזה הנאמר להלן הרואי
 מחזיק בידו ואמר סיניחט . והמשגי , פירש"י שגט"ה בלע"ז , כל"ס (פיהלן) . (כו) והבית ,
 כל הפסוק הזה כמאמר מובגר . (כח) נקם אחת , נקמה אחת . משחי , מ"ם חסיבה ,
 כלומר חסיבת שחי עיני אשר נקרו לי פלשטים . ובירושלמי דבוטה , אמר לפנו
 רבש"ע חן לי שבר עיני אחת בעולם הזה , ובכר עיני אחת תהא מתוקנת לי לעתיד
 לבט

פה ספירשו : (כה) גון העמודים . אשר סבית
 נכון עליהם : (כו) והמישגי . מאלמל"ר בלג'ז
 (הוא ל"ס , במחטיגן , בגרויטן) כמו חוץ
 ימושגי : (כח) ובכרני כל . ובכר כ' שכה שמשמו
 את

מכלל יופי

אל במקומות : את העמודים , כמו אל , וכמוהו ואת בית ה' אני הולך וי"מ אותו
 ענין מישוש , וכת"ו ואמישגי , ומוש ומשש פענין א' , ולזה הפי' יהי' את כמשמעו :
 (כח) נקם אחת , סמוך כלו' נקם מאחת משחי עיני אנקם מהם : משחי , ההי'ו
 רפה , וזה לבדן בא על משפטו כי כל אות בג"ד כפ"ת אחד שו"א נע"רפה לכד ממלת
 שתי

יהוה זכרני נא וחזקני נח אף
 הפעם הוה האלהים ואנקמה
 נקם אחת משרתי עיני
 מפלשתים: (כט) וילפת שמשון
 את שני עמודי התור אשר
 הבית נכון עליהם ויסמך עליהם
 אחד בימינו ואחד בשמאלו:
 (ל) ויאמר שמשון חמת גפשי
 עם פלשתים ויט בכח ויפל
 הבית על הפרגים ועל כל
 העם אשר בו ויהיו המתים
 אשר המית במותו רבים
 מאשר המית בחייו: (לא) וירדו
 אחיו וכל בית אביהו וישאו
 אתו ויעלו ויקברו אותו בין
 צרעה ובין אשתאול בקבר
 רשי מנוח

א גאט! עויגער! רענקע האף מיגער,
 פֿרלייע מיר נור נאך דיוס מאל שטערקע,
 א גאט! לאס מיך נור נאך איינע ראכע,
 מיגער צווייא אויגן וועגן, אויבן אן דען
 פלשתים! (כט) ער אומפֿאסטע ריא
 צווייא מיטעל זיילען, וואַרויף דאָז הויז
 רוהטע, (אינדעם ער זיך אָן וייל היג
 לעהנטע) איינע מיט ויגער רעכטן, ריא
 אַנדערע מיט דער לינקן. (ל) אונד
 ריף: א, דאָס איך שטערבע זאָסט
 דען פלשתים! נון כאָג ער אַויס אַללן
 קרעפטן, אונד דאָז הויז שטירצטע אַיין,
 איבך דען אַכרן, אונד אויבך אַללעס
 פֿאַלקע דאָז דארין וואַר. זאָוואַר דיג
 אנצאהל דער טאָדן, ריא ער בייאָזיינס
 שטערבן ערשלוג, גרעסר אלס דוא,
 וועלכע ער בייאָ לעבצייטן ערשלאָגן
 האָטע. (לא) זיינע ברודר, אונד
 זיינע גאַנצע פֿאַמיליע גינגן הונאָב, נאָמן
 זייגן לייכנאָם, טרוגן איהו הערויף, אונד
 בגרובן איהן צווישן צרעה אונד אשתאול,
 אין דעם גראָבע זיינס פֿאַטרס מנוח. ער
 האָטע

באור

לבוש. וסמכולפ"ז מלת אשת אל עמתי עיני,
 וכן כתב רד"ק, ויהי' תרגומו: (דאָס איך נור
 איינס מייגער צווייא אויגן רעכע סי').
 (כט) וילפת, ויאסו, אַנבראַכ"אָ בלע"ז
 (רש"י) וכו' אַמבראַסע בל"א (אומפֿאַנגן).
 ווסמך עליהם, קנת מוסבנים שהיא מוסב על
 הבית, ואיננו כסון כי כבר נאמר אשר הבית נכון עליהם, כעו שאמר
 ואשען עליהם וזכה נשען עליהם נאוסן שלא יכנסו פלשתים חת אשר בלבו, כי להפיל
 העמודים אין כוונת להשען, אדרבה היה לו לעמוד נקומה וקופה. (לא) וירדו אחיו
 אע"פ שהיתה אמו עקרה, נראה אחר שפתח אלהים חת רחמה והולידה גם בנים אחרים,
 כמו

מבל ל יופי

עויתי שתיים שנקראים רגש, ואנשי מורח קוראים אותה באות גנוכה אשת
 אשתים להיות השו"א נח: (כט) וילפת, ענינו ויטה,
 במן ויחרד האיש וילפת ילפסו אורתו, שהוא עטן דהפך והנטי'
 ז 16 מז ב י" (ב) ואת

נו :
 פם
 חק
 ית
 חק
 בין
 שון
 יחה
 את
 נכון
 ס :
 שים
 חרני
 שות
 נד
 ר סוית
 כב"ז
 מו חולו
 שפסמי
 כי היה
 בית
 זיכה
 לפניו
 לעתיד
 ז אוחו
 סעו :
 הויו
 ממלת

היאטע דאז ריכטראמט אין ישראל
 געפירט געווארען צוואנציג יאהרע
 (א) עס לעכטע און מאן פאם
 בערגע אפרים, נאמנס מיכדו
 (ב) דעה שפראך אינגס צו זינה
 מוטח, דא ערף הונדרט וילברשטיקע,
 וועלכע דיר גשטאלן ווארן, דא
 פלובכטעט (דעם טעהטר), שפראכט
 זאגאר (דען פלוד) פאר מינען אהרן
 אום, דיוס געלד אומט ביא מיר, און
 דאב עס גנאמן, דא שפראך זינע
 מוטח: מיין זאחן ויא דעם עוויגן גועגנט!
 (ג) ער גאב דא ערף הונדרט וילבר
 שטיקע ווינער מוטח צוריק, ויא אבר
 שפראך: און דאסע, דא געלד דעם
 עוויגן גהייליגט, אונט הענהגע עס גו
 מיננס זאהנע און, און מהווענס אונד
 גענאנס כילד דארויס, פראערטיגן צו
 לאסן. היר האסט הוא עס גו ווידר
 (ד) ער גאב עס איהר אבר צוריק, אונד
 ויא נאם דאפאן צוויא הונדרט שקל
 ויא האסט מיין אאזולבר ויא

באור

כמו שזכרנו בחנה, עד עקרה ילדה שבעה
 (שבעה ח' ז' ו')
 (א) ויהי, עיין בהקדמה, לוקח לך,
 נכנס מן, וכן כי חשה עטרה לנו כמו
 זמנו (ח' י') ואת אלית, קללת כל מי
 שנכנס, וגם אמרת הקללה בלזנו (ה' י')
 (ג) פסל ומסכה, מלזנו אשר יעשה פסל
 ומסכה (דברים כ"ז ז'), וחס נראה פירוש
 או מסכה, כי אם פסל נגזר מן פסל לך (שמות
 ל"ד י"ח) תקראכן על שם שנפסל מען וזמן,
 ומסכה נחכת ומחכת, אבל כאן אי אפשר
 לפרש או, כי לאמ' להלן יעשהו פסל ומסכה,
 והיה ח' תעשה כחך ואקרי ההתכה כפסל
 להשלימה, דא געשט מען וזמן, געשטף הותך
 לעשות רקועי פחים לגיטוי (ד' מאתים
 כסף) ותהא אבנה עשה עשה, ולדעת ר"ק

מנות אביו והוא שפט את
 ישראל עשרים שנה
 (א) ויהי איש מהר אפקים
 נשמו בעפיהו: (ב) ויאמה
 לאמו אלף ומאה הכסף אישר
 לקח לך ואתי (ואח ל') אלית
 וגם אמרה באוני הנה הכסף
 אתי אני לקחתיו והאמר אמו
 ברוך בני ליהוה: (ג) וישב את
 אלף ומאה הכסף לאמו והאמה
 אמו הקדש הקדשתי את
 הכסף ליהוה מידי לבני לעשות
 פסל ומסכה ועתה אישי בני לך:
 (ד) וישב ארז הכסף לאמו
 ותקח אמו מאתים כסף ותתנהו
 לצורף

רשי

זו (א) ויהי איש מהר אפקים - אפסל פו אנכנז
 שמי פדיות סלנו בכסף הספר כל מיכה וסל
 פלגם נכרעה נחלת הסופרים היה נישו תקניהן
 קנו גמול וישמו להם לוי קן את קסל כל ימי
 כיות בית אלזים כמלה למדנו סכל ימי זילם סוס
 סכל מיכה, זכסלנג נכרעה נסמר על יכום סבירוס
 לא נסור אל עיר נכדי למדנו ספדיין לא נכסו את
 ירושלים: (ב) אשר לקחתי, אשר נכנס אמן ויש
 לו נוסה כי חשק עטרה לנו גבורה מסנו, ואת
 אלית, קללת כל מי שנכנס וגם אמרת הקללה נחתי
 הכה הכסף, פני מורה לך פליו סהוה מידי סלני
 נקחתי: (ג) עשך את אלף ומאה הכסף למנו
 אשר לסחור ולס ונסקו ססוה עס סרו כות נסחוק:
 קקרה סקדתי את הכסף ל' מידי נכני, קכלתי
 פני לסחור מידי לונך למס סכל ומסכה, סנהגלי
 עתה סמילי אני סבינו לונך, יס סוסרים סהסס
 סוסס סיס ללונך למנו, סססוה ל' וססס ססן וססוה
 סוס סוס סססס סניס קודס סססוה נסוסס ססן
 ססססוה